

Крикушенко О.Г., начальник
управління ДПС України
в Харківській області

ЗМІНА ПРІОРИТЕТІВ СУЧАСНОЇ КРИМІНАЛЬНОЇ ТА ТЮРЕМНОЇ СУБКУЛЬТУР

Окремі правила поведінки, традиції, ритуали, жести та знакова символіка відомі з давніх часів. Так, ще в епоху первісно-суспільного ладу татуювання дозволяли визначити приналежність до конкретного племені або розпізнати статус людини. Невербальні спілкування в тій чи іншій країні мають власне значення: від цілком позитивного до образливого (наприклад, піднятий вверх великий палець у більшості країн – знак позитивний, знак згоди, але в Таїланді він означатиме осуд, а в Ірані – цей жест дорівнює нецензурному вислову). Термін «субкультура» став особливо популярним з 80-х років ХХ ст. Його термінологічні межі охоплюють практично кожен культуру – професійну (корпоративну), культуру певного етносу, культуру тюремного середовища і, навіть, культуру цілої країни.

Одним з видів існуючих у суспільстві субкультур є кримінальна субкультура, яка все далі стає звичною не тільки для кримінального світу, а й для пересічних громадян у вигляді відповідного сленгу, пісень, татуювань тощо. Криміногенні субкультури стимулюють кримінальну або ж криміналізовану поведінку особи, способи мислення та цінності, через які відбувається посилення привабливості злочину і злочинності як способу життя. При цьому можуть використовуватись різні засоби подібної популяризації, але стає зрозумілим, що кримінальна та тюремна субкультури стають своєрідною ціннісною периферією субкультури злочинного світу, а значить, спрацьовує на поповнення злочинного контингенту. Якщо в середовищі злочинців існування кримінальної субкультури визначається їх способом життя, то не може не викликати стурбованості поширення елементів кримінальної субкультури в суспільному житті навіть серед законослухняних громадян. Сьогодні нерідкими

є випадки, коли політичні діячі у своїх виступах використовують жаргон. Більш того, отримують поширення неформальні норми поведіння, які проявляються у міжособистісному спілкуванні. Населення України, як і інших країн пострадянського простору «заражається» злочинною ідеологією.

Як відомо, в багатьох наукових публікаціях, а також літературі неюридичного спрямування розв'язувались питання про характеристики субкультур, їх існування й розповсюдження та наводилися шляхи її запобігання. Проте сьогодні існують не тільки значні особливості й відмінності кримінальної та тюремної субкультури від раніше існуючих, а і особливості у їх застосуванні. Неможливо надати повну характеристику змінам які відбуваються, однак варто назвати хоча б дві важливі особливості сучасної субкультури, щоби зрозуміти як і наскільки змінилася кримінальна та тюремна ідеології. Так, в епоху становлення організованої злочинності лідер кримінального угруповання повинен бути не тільки авторитарним, жорстким і т.ін., а й мати певний «тюремний» досвід і, як правило, не один. Неможливо було «коронувати» злодія, якщо він не відбув значний термін в місцях позбавлення волі, не зарекомендував себе вкрай негативно. До того ж, злодій у законі не мав ні власної сім'ї, ні шикарних маєтків, ні великих статків. Сьогодні портрет кардинально змінився. Успішний лідер – це особа, яка відрізняється виключною силою характеру і харизмою. Враховуючи як змінилася організована злочинна діяльність, він повинен мати набір організаційних і особистісних якостей, наприклад якостей успішного політика чи бізнесмена, які допомагали б керувати злочинними об'єднаннями. Для «коронування» вже непотрібно проходити довгий тернистий шлях перебування в місцях позбавлення волі, не обов'язково наносити спеціальне татування тощо. Сьогоднішній лідер зламав багато стереотипів, як успішна, фінансово незалежна людина, яка є авторитетною, та, навіть, на перший погляд, з незаплямованою репутацією. Іншою особливістю є тісний зв'язок злочинного середовища з певними власними структурами. До

недавніх часів членам злочинних організацій категорично заборонялася будь-яка співпраця з органами влади, у тому числі і з правоохоронцями. Сьогодні без зв'язків з представниками влади уявити злочинні об'єднання неможливо. Підтвердженням цього є неодноразові заяви Президента України, Уряду, інших високопосадовців, міжнародної спільноти, науковців і громадськості про необхідність протидії корупції в Україні, яка, нажаль, супроводжує усі суспільні процеси. Ці приклади яскраво свідчать про радикальні зміни пріоритетів у кримінальному середовищі та місцях позбавлення волі.

Засуджені переносять у виправні установи ті цінності кримінального середовища, які вони визнавали на волі, тому запобігання розповсюдженню субкультури варто починати не тільки з прибуття засуджених до виправної колонії чи до слідчого ізолятора, але з оздоровлення суспільної моральності взагалі [1, с. 77–78; 2, с. 46-47]. Ми поділяємо точку зору Закалюка А.П., що «на запобігання злочинності в УВП можуть опосередковано впливати заходи загальносоціального характеру. Проблема ця носить всеохоплюючий характер (глобальний) характер і має такі ж самі за масштабом наслідки.» [3, с. 606].

Звісно можна наполягати на відсутності єдиної державної ідеології у напрямку запобігання поширення широкомасштабної пропаганди злочинної ідеології, але цим проблема не обмежується. Треба зазначити, що об'єктом запобігання розповсюдженню кримінальної субкультури повинні стати члени всіх різновидів організованої злочинності, а тюремної субкультури на загальному рівні повинні виступати всі засуджені, які утримуються в конкретній установі, на спеціальному – групи засуджених, які мають асоціальну поведінку, а на індивідуальному – окремі члени груп засуджених.

Список використаних джерел

1. Лукашевич С.Ю. Попередження злочинності засуджених в місцях позбавлення волі : монографія / С.Ю. Лукашевич. – Х. : Видавець СПД ФО Вапнярчук Н.М., 2006. – 104 с.

2. Захаров В.П. Організація індивідуального запобігання злочинам у кримінально-виконавчій установі : монографія / [В.П. Захаров, О.Г. Колб, С.М. Мирончук]. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Луцьк : П-ць Іванюк В.П., 2007. – 442 с.

3. Закалюк А.П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: у 3 кн. / А.П. Закалюк. – К. : Ін Юре, 2007. – Кн. 3: Практична кримінологія. – 320 с.

Задніченко С.І., заступник начальника організаційно-аналітичного управління – начальник відділу поточного та стратегічного планування ГШ МВС України

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ У ЗАРУБІЖНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ

Інститут кримінальної відповідальності юридичних осіб не є чимось новим, адже положення, що його закріплюють, містяться в кримінальному законодавстві багатьох країн як англосаксонської правової системи (США, Великої Британії, Австралії), традиційної правової системи (КНР), так і романо-германської системи (Франції, Нідерландів, Данії, Швейцарії, Румунії, Молдови та ін.). Наприклад, Кримінальний кодекс Данії в гл. 5 “Кримінальна відповідальність юридичних осіб” § 27 допускає відповідальність не тільки юридичних осіб, а й органів державної влади та муніципалітетів за діяння, скоєні в процесі виконання функцій, подібних до функцій, що здійснюються фізичними чи юридичними особами. З 1944 р. в Англії стало можливим притягнення корпорацій до відповідальності як виконавців, так і співучасників. При цьому досить часто використовується принцип «alter ego». Тому винне діяння осіб, які входять в орган управління юридичної особи, вважається вчиненим самою юридичною особою. У тих випадках, коли злочин вчинено посадовою особою, корпорація відповідає як виконавець злочину. Якщо ж службовець є співучасником, то юридична особа підлягає відповідальності як